

Juni 2018

Samarbejdsaftale om kateteranlæggelse og -pleje

Region Syddanmark og de 22 kommuner

Baggrund

Urinblæren er et ballonlignende organ, som lagrer urinen. Urin består af vand og affaldsstoffer, som er filtreret fra blodet i nyrerne. Nogle patienter kan ikke tømme urinblæren og har i en periode eller varigt brug for hjælp hertil. Dette gøres ved at anlægge et kateter.

Der findes forskellige former for katetre, men de oftest anvendte er blærekateter (kateter à demeure – KAD), engangskateterisation og topkateter (suprapubiskkateter). Alle tre katetre anlægges og plejes efter lægelig ordination som en delegeret opgave. Blærekateteret anlægges igennem urinvejen, og det er en opgave, som i dag varetages af de fleste syddanske kommuner – dog kan anlæggelse af blærekateter hos mænd være en udfordring og kræve ekstra oplæring. Topkateteret anlægges på sygehuset ved operation, men de fleste kommuner har praksis for at skifte topkateter. Dog foretages de første skift almindeligvis på sygehuset.

Pleje af alle tre former for katetre varetages allerede af de syddanske kommuner, men nogle patienter og pårørende kan oplæres i at pleje kateteret selv.

Der eksisterer allerede i dag et velfungerende tværsektorielt samarbejde om anlæggelse og pleje af katetre. Med denne aftale formaliseres samarbejdet i en samarbejdsaftale.

Formål med samarbejdsaftalen

Formålet med samarbejdsaftalen er at formalisere og styrke samarbejdet mellem kommunale akutfunktioner, almen praksis og sygehusene om kateteranlæggelse og -pleje.

Målgruppen for samarbejdsaftalen

Målgruppen for samarbejdsaftalen er patienter, som behandles med blærekateter, engangskateterisation eller topkateter.

Forankring og ikrafttræden

Samarbejdsaftalen er godkendt af Det Administrative Kontaktforum den 14. maj 2018 og er forankret i Sundhedsaftalen 2015-18. Samarbejdsaftalen træder i kraft den 1. juli 2018.

Grundprincipper for samarbejdet, herunder beskrivelse af det lægefaglige behandlingsansvar

Sundhedsstyrelsens kvalitetsstandarder definerer, at de kommunale akutfunktioner skal kunne varetage kateteranlæggelse og -pleje.

Samarbejdsaftalen er gældende for blærekateter, engangskateterisation og topkateter. Blærekateteret kan anlægges, skiftes og plejes af den kommunale sygepleje, mens topkateteret skal anlægges under operation på sygehuset men kan skiftes og plejes af den kommunale sygepleje.

Nedenfor beskrives det tværsektorielles samarbejde om kateteranlæggelse ved ordination af hhv. praktiserende læge og læge på sygehus:

Hvis kateteret anlægges af patientens praktiserende læge, er lægen ansvarlig for, at patienten har et velfungerende kateter. Kommunen er ansvarlig for, at de nødvendige remedier er til rådighed. Derudover er den praktiserende læge ansvarlig for, at patienten er informeret om behandlingen.

Hvis kateteret anlægges på sygehuset, er sygehuset ansvarlig for, at patienten sendes hjem med et velfungerende kateter, og at der medsendes remedier til opstart, hvis ikke den kommunale sygepleje har disse til rådighed.

Derudover er sygehuset ansvarlig for:

- At patienten er informeret om udskrivelsen og behandlingen
- At udskrivelsen sker i overensstemmelse med SAM:BO aftalen
- At medsende eller henvise til de instrukser, der skal anvendes ifm. behandlingen

Hvis kateteret anlægges af den kommunale sygepleje efter lægelig ordination, er sygeplejen ansvarlig for, at kateteret er velfungerende, og hvis dette ikke er tilfældet at tage kontakt til ordinerende læge.

I alle tilfælde gælder det, at kommunen har ansvaret for, at det er kommunale sygeplejersker med de fornødne kompetencer, der har ansvaret for at administrere den videre kateteranlæggelse (skift) og -pleje i borgerens nærmiljø. Ligeledes at den kommunale sygepleje administrerer behandlingen ud fra den lægeordnede behandlingsplan og regional instruks samt en kommunal instruks om kateteranlæggelse og -pleje.

Opgaven med at anlægge, skifte og pleje katetre kan udføres af autoriserede sundhedspersoner med de fornødne kompetencer, jf. lokale instrukser.

I nogle tilfælde vil patienter få ordineret og anlagt kateter på et andet sygehus end det i deres lokalområde. I de tilfælde er det en del af det lægefaglige behandlingsansvar at sikre, at sygehuset i lokalområdet kan hjælpe med at genanlægge kateteret mm., hvis det volder problemer for den kommunale akutfunktion.

Patientens hjem skal ligeledes være egnet. Denne vurdering beror på en samtale mellem den behandlingsansvarlige læge, patienten og den kommunale sygepleje.

Det lægefaglige behandlingsansvar er præciseret i Sundhedsstyrelsens kvalitetsstandarder for kommunale akutfunktioner samt i Bekendtgørelse nr. 1219 af 11. december 2009 om sundhedsprofessionelles benyttelse af medhjælp.

Information forud for overdragelse

Anlæggelse af kateter sker på ordination fra en læge, men blærekateter og engangskateterisation kan iht. denne aftale foretages på delegation af autoriserede sundhedspersoner i den kommunale sygepleje. Topkateter anlægges altid på sygehuset.

Anlægges kateteret på sygehuset, vil personalet på den behandlingsansvarlige afdeling kontakte visitationen/den kommunale akutfunktion i patientens bopælskommune for at aftale nærmere om den videre varetagelse af opgaven.

Iht. SAM:BO aftalen skal der fra sygehuset sendes en plejeforløbsplan indeholdende information om patienten og den videre behandlingsplan med reference til denne samarbejdsaftale. Der skal medsendes kontaktoplysninger på den behandlingsansvarlige afdeling. Ligeledes skal der medsendes link til hjemmeside eller informationsmateriale målrettet den kommunale akutfunktioner, der beskriver opgaverne forbundet med kateteranlæggelse og -pleje. Sygehuset er ansvarlig for at informationsmaterialet er opdateret.

Sygehuset skal endvidere sikre, at patienten er informeret om behandlingsplanen.

Region Syddanmarks sygehusenheder har udarbejdet instrukser for kateter à demeure, engangskateterisation og topkateter, som findes på <http://ekstern.infonet.regionsyddanmark.dk/>

Beskrivelse af remedier og ressourcer

Jf. kvalitetstandarderne skal kommunerne købe katetre og udstyr til anlæggelse og pleje af disse.

Hvis kateteret anlægges på sygehuset som en del af et udredningsforløb, er det iht. afgrænsningscirkulæret sygehuset, der afholder udgiften til katetre og udstyr, indtil patienten er udredt og færdigbehandlet.

Det kan dreje sig om:

- Katetre
- Færdigpakket kateterisationssæt med sterile handsker, afdækningsstykke, kapsel, vattamponer til afvaskning og engangspincet, katetersmøremiddel og saltvand til afvaskning samt glycerinopløsning 10% i sprøjte til ballonfyldning.
- Eventuelt kateterventil
- Drænagesystem
- Urinposer
- Urinposeholder
- Urinfiksering
- Fikseringsbånd
- Fikseringstape

Kompetenceudvikling

Sygehuset eller den praktiserende læge er for hver enkelt patient, som man har behandlingsansvaret for, i kontakt med den kommunale akutfunktion ift. at koordinere kateteranlæggelsen og den efterfølgende pleje. Sygehuset står til rådighed ved spørgsmål, også for akut henvendelse. Det samme gør de praktiserende læger inden for den gældende overenskomst.

Den kommunale sygepleje skal besidde grundlæggende viden og kompetencer relateret til kateteranlæggelse og -pleje.

Det drejer sig mere specifikt om følgende kompetencer:

- Anlæggelse af engangskateter og blærekateter
- Skift af blærekateter og topkateter
- Pleje af blærekateter og topkateter
- Forebyggelse af komplikationer

Der kan være behov for oplæring og vedligeholdelse af kompetencer og viden om kateteranlæggelse – denne oplæring kan foregå ved intern oplæring i kommunerne eller i regi af de lokale samarbejdsfora i samarbejde med Region Syddanmarks sygehusenheder. Region Syddanmarks sygehusenheder skal bistå med kompetenceudvikling og oplæring af sygeplejersker i kateteranlæggelse på mænd. Samarbejdet om kompetenceudvikling koordineres lokalt i regi af de lokale samordningsfora.

Plan for kvalitetssikring og monitorering

Følgegruppen for opgaveoverdragelse har ansvar for løbende følge op på anvendelsen af samarbejdsaftalen. Samarbejdsaftalen evalueres to år efter aftalens godkendelse.

Evalueringen skal blandt andet belyse:

- Det tværsektorielle samarbejde, herunder kvalitet og kompetenceudvikling
- Utsigtede hændelser

Fortolkning af samarbejdsaftalen

Fortolkningsspørgsmål af elementer i samarbejdsaftalen kan bringes til behandling i de lokale samordningsfora. Hvis fortolkningsspørgsmålet omhandler fordeling af udgifter til behandlingsredskaber og hjælpemidler, og der ikke kan opnås enighed i det lokale samordningsfora, så kan sagen bringes videre til Arbejdsgruppen vedr. Behandlingsredskaber og Hjælpemidler.

Regler for opsigelse og genforhandling af samarbejdsaftalen

Samarbejdet om kateteranlæggelse og -pleje aftales og koordineres lokalt mellem kommuner, sygehusenheder og praktiserende læger med udgangspunkt i nærværende samarbejdsaftale.

Samarbejdsaftalen kan opsiges med passende varsel efter forudgående drøftelser i Det Administrative Kontaktforum.

Samarbejdsaftalen revideres og genforhandles, når der kommer afgørende, ændrede vilkår for opgaven, eksempelvis nye kvalitetsstandarder for kommunale akutfunktioner.

For yderligere information

Region Syddanmarks hjemmeside, afdelingen for Tværsektorielt samarbejde
<https://www.regionsyddanmark.dk/wm481697>